

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

Utgiven av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

21:a årg. 1925.

N:r II. November.

Pris 25 öre

Gyulo Conrad: HÖSTSTORMEN.

ÄNKE- OCH BARNPENSIONERING.

På annat ställe i detta nummer ha vi redogjort för den änke- och barnpensioneringslag, som nyligen antagits i England och som kommer att gälla från och med den 4 januari 1926. För vår del skulle vi vilja lyckönska småfolket i England, som ernått en sådan pensioneringslag.

Det har ju också skett under stort gny från den kapitalistiska världen, som anser sig bliva för hårt beskattad genom den utvidgade sociala omsorgen. Och var kan man vänta annat? Vi veta också att även de socialdemokratiska kvinnorna eller rättare arbetarekvinnorna över hu-

vud icke heller äro nöjda. De gävo sitt missnöje tillkänna vid sin årskonferens i Birmingham den 27 och 28 juni i år. I Morgonbris n:r 8 ha vi också i referat från konferensen, så långt utrymmet tillåtit, framfört deras kritiska synpunkter.

De vända sig emot att änkor

utan barn skulle få 10 shillings i veckan i pension och, som vi sedan hört, även emot, att ingen åldersgräns finns stipulerad, utan att änkor hur unga de än äro skola äga rätt till pension, vilket betungar utgifterna, kanske på bekostnad av pensionernas storlek till barnen o. s. v.

Vart och ett folk har sin syn på problemen, förestavad naturligtvis av de förhållanden och den sociala struktur som är rådande. Och inte vi heller anse det eftersträvansvärt att unga, arbetsföra och friska barnlösa änkor skola få understöd.

Då synes oss uppgiften att söka få understöd till änklingar med oförsörjda barn riktigare.

Av de redogörelser för lagen, som stått till vårt förfogande, kunna vi ej finna annat än att den i stort sett är fotad på sådana grunder och efter de principer, som vi som socialdemokrater eftersträva. Våra drömmars mål har ju varit att få denna fråga löst försäkringsvägen och att de fasta understöden skulle bliva tillämpade. Visserligen ansågo vi oss ej böra opponera mot fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag i betänkandet till nya barnavårdslagar, om rätten även för änkor med barn att erhålla understöd enligt behovsprincipen genom barnavårdsnämnderna, därför att vi ej ville förhindra möjligheten för änkor att snarare erhålla en förbättrad ställning.

Detta förslag rönt dock ett sådant starkt motstånd från de myndigheters sida, som hade att yttra sig över detsamma, att denna understödsrätt aldrig upptogs i den kungl. propositionen, varför våra fattiga änkor fortfarande ha att gå till fattigvården och bedja om hjälp för sig och sina barn, vilken väg vi veta på många håll är både tung och vansklig.

När vi kunna vänta oss något förslag, ha vi ingen aning om nu, men vi hoppas att den av 1924 års riksdag beslutade utredningen snart kommer att vara verkställd och förslag till pension till änkor och deras barn framlägges snarast. S. V.

DIKT AV OLA HANSSON.

Som ett tröttkört lastök skri-
der

sommarnatten, het och skum.

Det är tyst. En ensam fluga
sömnigt surrar i mitt rum.

Mina tankar flämta matt som
stjärneglimt i töckengrätt,

klynka, kvävt, i namnlös
ångest!

som ett barn, som vilse gått.

Innerst ur min själ det böljar
en oändlig smärta fram.

Dovt, i heta flöden pulsar
den i slappnad åderstam.

Varje nervtråd pinsamt skäl-
ver,

varje muskel krymper hop:
ömhetslängtan, mänskoleda,
tårlös gråt och tysta rop!

Skumma bilder, onda syner
blixtnabbt jaga mig förbi . . .

Huttrande i natt och kyla,
flämtande, med kvävda skri,

hukande sig tätt tillsamman,
som med ett framför mig står

pinat, hjälplöst mänskoslakte,
likt en flock av skrämde får.

Och en fråga kring mitt huvud
famlar kvidande och blek:

är det blott det febersjuka
blodets tomma, grymma lek?

eller är det alltets sanna

väsen, livets stora ve,

som, då alla sinnen domnat,
själens skärpta ögon se?

(Ur Notturmo).

Att bli mor.

Det är inte endast med anledning av Sibyls artikel detta är skrivet. Det borde varit gjort för länge sedan. Men Sibyls artikel har framkallat detta som egentligen borde vara ett komplement till min artikel i n:r 7, 1923, om Fosterbarnstragedierna. De höra nämligen så intimt samman med rubriken här ovan. Att bli mor borde vara en gudagåva och uppskattas som sådan, enligt Sibyl, som tror att en målmedveten kvinnoopinion skulle råda bot på den falska skamkänslan över att bli mor utom äktenskapet. Men tror någon att det är en på tusen av de ogifta mödrarna som längtar efter att bli mor när hon är gravid och hur många av de gifta när de äro det för andra gången. Skammen att föda barn utom äktenskapet har åtskilligt avtrubbats, men därför äro ej moderskänslorna starkare. Och jag ber att få påpeka att jag i min artikel i n:r 2, 1925, "Obemärkta ut-sugas" sagt:

"Endast tack vare gamla ingrodda fördomar kan sådant existera. Vanföreställningen om moderskapet utan äktenskap är skulden därtill. Att vara mor är ingen skam om man är en god mor. Är man dålig mor är det ingen förtjänst att man är det inom äktenskapet."

Av detta citat synes alltså att jag är av samma mening som Sibyl och H. L. i Arbetet som också ägnade min artikel i Social-Demokraten sin uppmärksamhet. Att jag ej förut sagt något därom beror på att de ärade pennorna mycket väl veta att vi alla i denna sak äro av samma mening. Men jag återkommer till rubriken här ovan: Att bli mor. Någon gång får en barnavårdsman en föranmälan, d. v. s. blir förordnad för en mor som väntar sitt barn. Vad är anledningen till att dessa mödrar anmäla sig innan barnet fötts? Jo, i de allra flesta fall vilja de ha bort barnet, som termen lyder. Redan innan barnet sett dagens ljus har dess moder ställt in sig på att lämna det från sig. Ej alltid därför att hon inte kan vårda det, utan mest därför att hon inte vill. Och ändå är det lätt för barnavårdsmannen att ordna det så att moder och barn få lov att vara tillsammans under den tid barnet behöver modersmjölken. Det finns spädbarnshem, amplatser, ampre-

mier och ibland också möjlighet till extra hjälp från fadern under den tid modern ammar barnet om hon bara vill. Men hon vill inte.

Mycket ofta äro mödrarna tjänarinnor och husmödrarna stärka dem i uppfattningen att barnet skall ut så att modern kan återvända i tjänsten, helst på tolfte eller femtonde dagen. Ett färskt exempel: En ej så ung kvinna födde ett barn under den allra svåraste sommarhettan i juli och något för tidigt. Stackarn var liten, vägde ej mer än 1,900 gram och var mycket klen. På elfte dagen kom modern och ville ha ett fosterhem åt henne emedan hon lovat matmodern att träda i tjänsten igen den 14:de dagen. Till historien hör att hon ej kunde uppgiva någon barnafader. Det finns hos en sådan mor varken hjärta eller känslor för barnet, men en fostermor som tar ett sådant litet pyre fäster sig vid det och kapitulerar på nåd och onåd för dess första igenkännande leende, sluter det till sitt modershjärta så snart det kan sträcka sina små armar mot henne. Först tar hon måhända emot den lille under löfte om en god månadsbetalning och hoppas på en liten biförtjänst, modern lovar runt och håller tunt och mycket snart blir hon på rest. Skulden ökas, hon har lovat mer än hon kan hålla och förebrås hon för den uteblivna betalningen så blir svaret ofelbart: "Jag får ju intet att ha på mig själv". Om barnet får något spelar ingen roll och om det är någon av dessa goda fostermödrar som tar emot späda barn — och sådana ha vi gott om — så gör hon den ena eftergiften efter den andra. Till sist sitter hon där med det främmande barnet i sitt hem och måste dela på de egna barnens förut kanske ej så rikligt tillmätta kaka för att få något över åt det främmande. Hon kan ju gå till fattigvården, men hon gör det inte gärna och vad fattigvården bjuder är alltför litet. Skulle fostermodern tredska och begära mera hotar fattigvården med att skaffa ett billigare hem och det kan hon inte gå med på, barnet har blivit fosterföräldrarna och fostersyskonen allt för kärt. Under tiden gå föräldrarna fria från försörjningsplikten å ömse håll och skaffa kanske flera barn också å ömse håll utan att känna minsta ansvar för vad som blir av dem. Det kan också hända att en moder strävsamt försöker att betala ett år eller ett par och att hon till sist finner det för svårt och anförtror sig åt anhöriga

som tar barnet mot en billig penning eller att hon med barnfaderns bistånd skaffar ett adoptivhem mot en summa ett för allt, eller, vilket onekligen är den lyckligaste lösningen, låter barnavårdsman skaffa ett adoptivhem utan ersättning åt den lilla. Men för fostermodern, som ej kan adoptera barnet vare sig med eller utan vederlag är detta den förskräckligaste stunden i hennes liv då modern, många gånger efter att ej ha låtit höra av sig på år och dag, utan minsta förberedelser infinner sig för att hämta barnet. Det är då tragedien tar vid. Detta barn som var litet, förkrympt, hopsnört vid födelsen och inte ens hade kraft att ta emot föda, utan fick matas med sked, har, under fostermoderns omsorgsfulla vård, utvecklats till en rar och bussig liten unge, fosterföräldrarnas stolthet, fostersyskonens älskling och allas bortskämda kelgris. På mycket kort tid har jag i flera fall blivit anmodad hjälpa fostermödrar att få behålla sina fosterbarn och jag har i samtliga fall talat om och beklagat min maktlöshet. Det kan inte vara rätt att den, som inte velat bli mor, som inte varit mor och som ej heller i fortsättningen vill bli mor för sitt barn skall äga rätt att köpslå om det som om en vanlig handelsvara och äga makt att skilja det från det hem det vuxit sig fast i. Dessa mödrar på vilka man förgäves spillt sina bästa ord och sin vackraste övertalningsförmåga för att förmå dem att göra sin enkla plikt mot sitt barn, dessa mödrar som man kunnat hjälpa till sin modersrätt men som frivilligt slitit bandet av bekvämlighetsskäl eller av liknöjdhet, dessa mödrar äga dock förmynderskapet över sitt barn och de veta tyvärr att bruka det. Många mödrar flytta sina barn från hem till hem, varje gång för att få slippa undan några kronor billigare tills det de lyckas att finna ett hem som nöjer sig uteslutande med faderns bidrag. Att barnet inte får rota sig fast någonstans, att det i sina späda år får nerverna upprivna genom ständiga flyttningar för att modern skall spara några lumpna tior, det genererar henne inte ett dugg, då brukar hon gärna sitt förmynderskap om det bara kan medföra egna fördelar.

Ett annat prov på moderskärlek. Det hände i en av våra grannstäder att en mycket fattig mor lämnade sin 9 månader gamla dotter till en god religiös familj som hade henne ett par år utan någon ersättning.

Då modern märkte hur kärt barnet blev för fosterföräldrarna skulle hon ovillkorligen flytta det, ej därför att hon kunde ge det ett hem själv, utan därför att denna flicka ej borde ha det bättre än hon själv och hennes andra barn. Understödd av barnfadern togs barnet hem till den underhaltiga bostaden emedan barnet ej skulle fostras till "överklassare". Så kom barnet från sin rena, ljusa, luftiga bädd till hemmets paltor och ohyra, från sund och närande kost till kaffeslask och dålig föda, under det fosterföräldrarna gräto vid tanken på den lilla. Är det någon som tror på moderskärleken hos en sådan mor? Är det någon som tror på ett modershjärta som kvider av längtan efter sitt barn? Det vore i så fall hos fostermodern man fann det.

Låt oss inte driva madonnakulten för högt. Visst finns det mödrar ännu av den gamla goda sorten, men annars påminner mig tidens madonna mera om kattan som klöser de största och slickar de minsta, såvida hon ej är av det andra slaget — gökhonan som lägger ägg i främmande bo och inte bryr sig om vem som tar hand om ungen. Den unga kvinna som vill vara mor i det ordets bästa bemärkelse bör först och främst ge sitt barn en far. Det är hennes oavvisliga skyldighet att kunna ge upp sitt barns far och inte behöva komma och ändra på den uppgiften sedan. Det är ingen ovanlig företeelse att så sker, ja den är lika vanlig som att det inte finns någon fader alls att uppge. Hur skall man kunna begära faderskänslor av den man med vilken modern sammanträffat en gång, som aldrig blivit underrättad om följderna av förbindelsen, som aldrig varit närmare bekant och som först genom barnavårdsman får veta att det väntar honom försörjningsplikt för ett barn sexton å aderton år fram i tiden? Lär de unga flickorna att över moderskapet står föräldraskapet, att barnet tillhör både mor och far, att båda ha ansvaret för dess liv och uppväxt, och, knyt så vitt möjligt, familjebandet samman från första stund och medverka aldrig till att mor och barn skiljas åt genom att taga vård om ett några veckor gammalt barn. Väck ansvarskänslan hos de unga kvinnorna, att de betänka sig mer än en gång innan de kasta sig i första bästa manspersons armar för en stundens lusta. Så skall säkert vårt land slippa undan den tvivelaktiga äran att ståta med de flesta utomäktenskapliga födel-

Reflexioner.

För litet sedan läste jag i Husmodern ett kåseri om hemtrevnad, där författarinnan efter att ha jämfört hemmen i de olika länderna med varandra gör den reflexionen, att "visst äro de svenska husmödrarna de bästa i Europa, men det är somliga av dem som låtit husmodern förkväva de andra ingredienserna — kvinnan, människan".

Ja, det är väl ändå det som vi alltför ofta göra, det ser nästan ut som om vi skulle ha den uppfattningen att vi begå ett brott, om vi någon gång låta våra tankar syssla med något annat än vad som precis hänger samman med vårt dagliga, husliga arbete. Och ska' vi bilda studiecirklar eller anordna studiekurser, så alltid är det någon som väcker förslag om att då bör det vara i något ämne som hör till det husliga arbetet, för annars anse de sig inte ha någon nytta av det.

Ett par insändare i Arbetet behandlade för en tid sedan problemet "hus och hem och politik". Den första av dessa, som skriver under signaturen klubbmedlem, börjar med det påpekandet att det inte är allom givet, att gå upp i och intressera sig för rent politiska frågor, och hon fortsätter med att det är många av våra klubbmedlemmar, som av ren plikt känsla gå till kvinnoklubbens möten där de sitta och "slå ihjäl" några tråkiga timmar med att först åhöra mötesförhandlingar, sedan något anförande om t. ex. åttatimmarslagen, obligatorisk sjukförsäkring, moderskapshjälp eller något annat

serna i världen och det att bli mor inte längre vara en skam och en förbannelse. Jag minns ett rättgångstillfälle då en ung man nekade till faderskapet. Parterna hördes och efter att en stund hört på mannens undanflykter vände sig domaren till modern och frågade: "Vidhåller Ni fortfarande att svarenden är fader till ert barn?" Högt och tydligt, utan att tveka svarade hon: "Ja, han är dess far. lika säkert som att jag är dess mor." Inför det djupa allvar med vilket detta svar avgavs böjde mannen sitt huvud och erkände. Hon var mor.

Sigrid Lundin.

socialt ämne, eller kanske något litterärt föredrag, någon diskussion om bildningsarbetet eller dylikt. Detta allt kanske mottaget med intresse av en del, men många dra en lättnadens suck när allt är över, och många kvinnor ansluta sig inte till klubben därför att den enbart selsätter sig med socialpolitiska problem. Och hon fortsätter: "Men den djupaste meningen med våra klubbar och vår kvinnorörelse är ju den att samla alla dessa arbetarkvinnor någon kväll i månaden, locka dem bort från hemmets, det mindre samhällets atmosfär, in i det stora samhällets, där horisonten är vidare och luften äger något av havets sälta och viddernas friska skärpa. Många av de små hemmens problem äro väl också det stora samhällets." Vidare framhåller hon att man skulle kunna ibland på våra möten taga upp diskussioner som gälla det rent husliga arbetet och på det sättet väcka intresset hos dessa som nu sitta på mötena och ha långtråkigt och hon känner sig övertygad om att man på det sättet även skulle kunna väcka dessas intresse för rent politiska spörsmål.

En annan insändare, som tecknar sig "Yngre klubbmedlem", har med glädje anammat problemet och ytterligare understrukit betydelsen, särskilt för de yngre medlemmarna, av diskussioner eller föreläsningar i husliga spörsmål. Hon påpekar vidare, att det kanske just är sedan den unga kvinnan gift sig som hon fått en aning om vad ordet politik innebär, kanske genom påverkan av mannen, kanske också genom egna erfarenheter, och hon går in i klubben och försöker ärligt och uppriktigt bli en duglig medlem, men det händer ofta att "hon finner mötena torra och tråkiga, emedan hon saknar en länk mellan dem och sina egna intressen, sitt eget liv".

Nu är det inte alls meningen att slå ned på förslaget om att en eller annan gång diskutera husliga spörsmål på våra möten, det må klubbarna gärna göra, om bara inte den politiska skolningen åsidosättes, och jag föreställer mig att de medlemmar, som kunna skriva tidningsartiklar om frågan, inte äro blygare av sig utan de även kunna väcka den på ett möte, om de anse det nödvändigt, men vad jag vänder mig emot är

sättet — som för övrigt är ganska vanligt bland oss kvinnor — att avskilja de socialpolitiska problemen från hemmen. Man skulle mycket väl kunna vända på satsen i den första insändaren: "Många av de små hemmens problem äro väl också det stora samhällets", och säga att många, nej, alla det stora samhällets problem äro också de små hemmens. Gå t. ex. in i ett arbetarehem, där arbetslösheten en längre tid härjat och fråga husmodern där om inte detta är något som direkt gripit in i hennes liv, eller fråga arbetarna och deras hustrur om inte åttatimmarslagen är ett problem som hör samman med de små hemmen, m. fl. andra, för att nu inte tala om världskriget och dess efterverkningar. Det är väl ingen av oss, som kan säga att inte dyrtiden, livsmedelsbristen och ransoneringen var något som inte direkt hörde samman med just det husliga arbetet inom våra hem. Och då är orsaken till detta — enligt vårt sätt att se — något som ligger ändå längre bort, det är ju de stora staternas utrikespolitik, vars följder vi fått vara med om att bära. Det saknas således inte beröringspunkter mellan de små hemmens problem och samhällets, det är bara detta att vi inte se dem, vi se inte huru vi i våra hem just äro beroende av de samhällsförhållanden i vilka vi leva. Och att öppna våra ögon för detta tror jag är ett av studiearbetets viktigaste uppgifter. Vi behöva inte ens locka kvinnorna bort från "hemmets, det lilla samhällets atmosfär", för att de skola kunna blicka in i "det stora samhällets", vi behöva bara slå upp dörrar och fönster och lära dem att inte låta de fyra väggarerna helt och hållet stänga för utsikten, och att lära dem våga se litet längre och tänka litet friare. Studiearbetet skall lära oss vidga vår synkrets och hjälpa oss locka fram — kvinnan, människan.

H. F — d.

"Vad som i längden visat sig vara gott för mänsklighetens livskamp har blivit ett moraliskt värde. Sannfärdigheten t. ex. kan nog ofta skada den enskilda människan, men för det mänskliga samlivet i dess helhet är det nödvändigt att människorna tala sanning med varandra. Över alla universitet står det fria tänkandet, över alla normer sökandet efter sanning." Erik Hedén.

Den döda handen.

För Morgonbris av Frigga Carlberg.

Det är ganska vanligt att när en tidning berättar en sensationell historia om en fattig hustru, som tagit sitt eget och sina barns liv eller åtminstone det yngsta av dessa, så slutas historien med orden: "Anledningen okänd." — "Man antager sinnessjukdom." — "Sjukdomen drev kvinnan i döden" o. s. v. — Om en arbetarehustru skrives sålunda, när hon tagit sig av daga genom hängning, att hon hade nio barn, var en ordentlig och skötsam kvin-

Icke önskvärda barn.

na, att "anledningen troligen var en hastigt påkommen sinnessjukdom". Ett annat fall, som är lika oförklarligt, är, när en mor till sju barn — det yngsta 2 år — dödar detta och sedan söker taga sitt eget liv, men hindras i sitt företag. Även denna kvinna och den miljö hon lever i skildras som en ren idyll. Att hon väntar ännu ett barn, nämnes icke. En sådan bagatell kan ju icke inverka något.

Vad är det som skrämmer kvinnorna för stora familjer?

1) Först och främst fattigdom, ty det är sällan hos rika eller ekonomiskt välställda familjer sådana dramer utspelas.

2) Därefter kommer bruten hälsa hos modern.

3) Frukta för barnens framtid.

4) Den äkta mannens knot över de ökade utgifterna.

5) Framfödandet av defekta barn.

6) Undernäring.

Samla dessa bördor på en enda kvinnas axlar och döm sedan, om ni ha hjärta därtill, den mor som sviktar under korset.

Jag råkade vid ett tillfälle avlyssna ett samtal mellan en äldre kvinna och hennes dotter. Den äldre beklagade sig över att hennes sonhustru, som väntade sitt 12:te barn, gick omkring med rödgråta ögon. — "Det gjorde du också, när de sista av oss väntades till världen", svarade dottern. — "Gjorde jag verkligen det?", utbrast modern häpen och fortsatte: "Det trodde jag var bara om nätterna!"

Hur mycket säger inte detta oöverlagda utrop om de tårar, som gråtas i natt och mörker av dessa trötta mödrar? Är det orätt att hjälpa dem? Eller att åtminstone vilja hjälpa dem? Och döma milt?

Här är ett brev, vars äkthet garanteras. Det är till en födelsekontrollbyrå i Amerika och lyder sålunda:

"Jag var 14 år gammal när min far dog. Vi voro 5 syskon och jag den äldsta. Min mor ägde ingenting annat att försörja oss med än sina två händer och då hon var starkare än jag och kunde förtjäna fick hon arbeta utomhus, medan jag skötte om barnen där hemma.

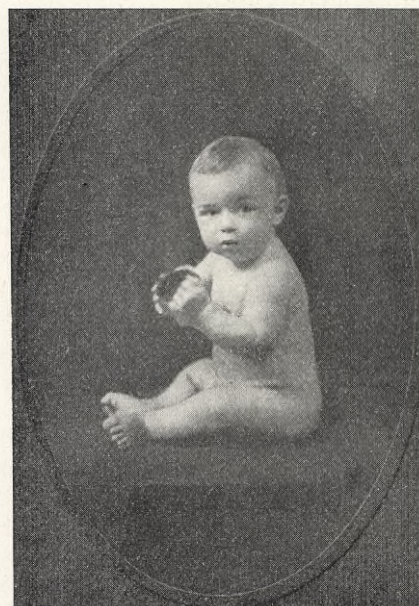
Jag var inte vidare stark och efter två år var min mor trött och utsliten av arbete för så många och så gifte hon sig igen. Men då mannen var fattig, så var det lika svårt som förut. Då jag blev sjutton år gifte jag mig med en järnvägsarbetare, elva år äldre än jag. Han drack något och såg mycket klen ut, men jag var okunnig och oerfaren om livet och världen och tänkte bara på att få ett eget hem. Efter elva månader födde jag en liten flicka. Jag ville icke hava flera barn, men min svärmor sade mig, att det var en stor synd att hindra små barn komma till världen och att Gud inte skickade mig flera än jag kunde taga vård om, och så lyssnade jag inte på dem, som talade om att skydda sig i äktenskapet.

Inom elva månader därefter födde jag åter en flicka, liten och klen. Efter tjugutre månader hade jag en

liten gosse och tio månader senare en liten flicka i sjunde månaden. Efter sjutton månader ännu en gosse. Efter nio månader ett missfall och efter tolv månader ännu en flicka samt inom tre och ett halvt år ännu en.

Alla dessa barn föddes till fattigdom; faderns hälsa hade alltid varit klen och när den tredje flickan föddes fick han avsked därför att han ej dugde till arbete, men han dugde att sätta barn till världen. När det äldsta barnet var tolv år dog han av en hjärnsjukdom och två månader efter hans död föddes mitt yngsta.

Jag önskade inte få dessa barn, ty hur okunnig jag än är, så visste jag att jag ej hade rätt att föda

Önskvärda barn.

barn till ett liv, som ej hade något att bjuda dem, varken vård eller uppehälle. Jag bad och bad att de skulle dö i födelsen. Men bedjandet var till ingen nytta och nu vet jag att jag är mor till sju levande barn och att jag begått ett brott genom att sätta dem in i världen, då deras far var syfilitisk (om sådant visste jag ju ingenting då jag var flicka). En son skall skickas till Mexico och en flicka är offer för vita slavhandeln.

Jag levde med min familj i en mindre universitetsstad i X. och är väl känd där, emedan jag brukar tvätta för lärarfamiljerna och jag har grubblat så mycket över varför dessa bildade och välställda familjer aldrig hade så många barn. Jag har en gift dotter, som är lungsjuk, och hon har två små flickor, med bara ett års mellanrum. Det är för hennes skull jag vänder mig till er och ber om råd och hjälp."

Fransmännen ha ett uttryck "le main mort" (= den döda handen) för att därmed beteckna det förlutnas förlamande makt över varje spirande ny tanke, som vill växa fram i en ny tid med nya ideal i praktiska reformer inom lagstiftning, samhälls- och familjeliv, uppfostran och religion m. fl. områden. Vid varje försök till omdaning av rådande förhållanden i enlighet med en nyare tids uppfattning, strax är traditionens och vanans döda hand framme för att kyla till döds det levande livet.

Det är den döda handen som bygger fästningsverk och gjuter kanoner, fabricerar explosiva bomber och giftgaser, fyller slagfälten med multnande kroppar av ett lands bästa ungdom med dess oersättliga värde för landets framtid. Det är den döda handen som stiftat preventivlagar samtidigt som den uppför vårdanstalter för idioter och sinnesslöa. Vad är det som fyller vår tid, vilka ideal följa folket? Är det människokärleken? Kan den förenas med fosterlandskärleken? Somliga säga att de gå hand i hand, att den ena kan icke vara utan den andra. Och ändå — är människokärleken förenlig med feighet, egennytta, avund och vidskepelse, som vi se frodas runt om i världen? Vad skola vi göra för att fostra ett bättre släkte? Skola vi kunna bygga ett rättfärdighetens tempel?

Minns ni, hur det skrevs och talades om uppbyggnadens tid när kriget var slut? Hur vi alla då skulle samlas i gemensamt arbete för att skapa en ny värld av ömsesidigt förstående, där ingen led nöd, därför att alla hjälptes åt, ingen barngråt hördes längre, därför att mor var alltid glad och far stark och frisk och alla mätta. Barnens antal var icke större än att stugan räckte till åt dem alla. "Aldrig mera krig!" var slagordet, som skulle rädda världen, trodde vi. Vad återstår av den förhoppningen? Har "den döda handen" kvävt den, som så många andra av frukterna på livets träd?

Äro vi för få att skapa nytt liv i den döda handen? Äro våra händer icke många nog, starka nog, varma nog att gjuta nytt, pulserande liv i den? Men det är de goda och lyckliga hemmen med de lyckliga och sunda föräldrarna, de lyckliga och glada barnen som leva i harmoniska förhållanden, som kunna, om vi rätt bruka vår makt, trolla fram detta under. Men minns.

Frigga Carlberg har gått ur tiden.

Frigga Carlberg.

Med Frigga Carlbergs bortgång har en av förgrundsgestalterna i svensk kvinnorörelse gått ur tiden. De flesta känna väl henne från rösträttsrörelsens dagar, såsom den outtröttliga och energiska kämpen för kvinnans rösträtt. Men detta inträsse var endast ett av hennes många, ty få ha väl som hon känt och arbetat för de lidande och barnen. Redan före kvinnorösträttsrörelsens dagar var hon väl bevandrad i de fattigas värld genom sitt arbete som fattigvårdare i Göteborg, och bristerna i vår barnavårdslagstiftning var kanske en ytterligare sporre till hennes oförtrutna arbete att på lagstiftningens väg få fram effektivt skydd och vårdnad om barnen.

För tidens frågor var hon vaken och orädd att föra fram sanningens och rättens krav. En artikel i detta nummer och skriven för endast kort tid sedan visar hennes varmhjärtade och klara syn på problemen.

Med henne ha vi förlorat en varmhjärtad människovän med starka filantropiska, sociala och humanitära intressen.

att det går inte med feighet och avund, utan endast med den starka outrotliga tron på egna krafter. Gamla testamentets kvinnor kämpade för sina avrättade barns kroppar, men vi nutidens kvinnor, kämpa för våra levande barn, att de må växa sig sunda och starka och lyckliga, känna sin makt som en makt att skapa egen och andras lycka, frälsa hela världen fri från "den döda handen".

Den nya engelska lagen om änke- och barnpensionering.

Det engelska hälsovårdsministeriet har nyligen utsänt ett officiellt meddelande innehållande bestämmelserna om den nya pensionslagen för änkor och barn samt en del förändringar i den gällande allmänna ålderdomspensioneringen.

Berättigade till pension äro, enligt de utgivna bestämmelserna, änkor, även barnlösa, vars män avlida efter den 4 jan. 1926. Barnlösa änkor, vilkas män avlidit före denna dato, erhålla ej pension. Änkepensionen i förra fallet blir 10 shilling pr vecka intill 70 års ålder, efter vilken tid hon kommer under den allmänna pensionslagen, eller tills hon eventuellt ingår nytt äktenskap, då pensionen upphör.

Vidare erhålla änkor med ett eller flera legitima barn eller styvbarn en pension av 10 shilling i veckan för henne själv och 5 shilling för det äldsta samt 3 shilling för vardera av de övriga barnen pr vecka. Pensionen utbetalas tills barnen nå 14 års ålder, då den upphör både för änkan och barnen. Pensionen för barn kan dock utsträckas att gälla mellan 14 och 16 år, förutsatt att barnet denna tid bevisar skolan i full utsträckning.

För föräldralösa barn utbetalas en pension av 7 shilling och 6 pence pr vecka, gällande för enahanda tid och villkor som för änkors barn. Pensionen för dessa barn utbetalas till deras förmyndare eller till dem som ha vård om barnen.

Med "barn" inbegripes under denna lag styvbarn, och i förhållande till mannen illegitimt barn, antingen hans eller hans hustrus, om det var boende hos mannen vid hans död, och i förhållande till kvinnan inbegripes hennes illegitima barn, om det var boende hos henne vid hennes frånfalle.

För att få pension måste änkan bott i Storbritannien sedan den 4 jan. 1924. Vidare att mannen varit försäkrad under den s. k. "hälsoförsäkringslagen" under åtminstone de två sista åren av sitt liv samt gjort minst 104 inbetalningar sedan hans inträde under nämnda försäkringslag, eller där detta ej varit fallet det kan giltigt ådagaläggas att han varit sysselsatt inom verksamhetsgren i Storbritannien vid sitt frånfalle, som erlagt stadgat försäkringsbelopp enligt lagen.

Föräldralöst barn måste, för att pension skall utfås, varit boende inom Storbritannien sedan den 4 jan. 1924, eller i händelse av ålder under 2 år sedan födelsen.

Fadern till sådant barn skall ha fullgjort samma villkor som stipulerats för

mannen till änka. Om ingen av dessa bestämmelser med avseende å fadern tillfredsställande uppfyllts utbetalas ej pension för dylikt föräldralöst barn, med mindre än att modern om hon överlevde mannen själv uppfyllde ett av dessa villkor före sitt fränfalle.

Villkoret angående barn, legitimt eller styvbarn under 14 år den 4 jan. 1926 för erhållande av pension anses fyllt i det fall om även barnet, efter äktenskap, födes efter denna tid av änkan, då hennes pension löper från 5 jan. och barnets från födelsedagen, om ansökan göres 2 månader från denna dag.

Pensionen utbetalas pr vecka i förskott och löper från 5 jan. 1926 om ansökan göres före den 4 mars 1926. För ansökan som göres senare träder pensionen i kraft den dag ansökan inlämnas.

När änka med barn, berättigade till pension avlider komma dessa sedan in under bestämmelserna om föräldralösa barn.

Pension utbetalas ej till änka eller barn som äro intagna på försörjningsinrättning eller annan fattigvårdsinstitution. Undantag göres dock för dem som endast intagits för medicinsk eller kirurgisk behandling på vederbörande myndighets föranstaltande, för en tidsperiod, som icke överstiger 3 månader. Vidare utbetalas ej pension till dem som intagits å sinnessjukanstalter och fängelser. Änka, som sammanbor med en man under former som mellan man och hustru, erhåller ej pension.

Ålderdomspensioneringen, som nu inträder vid 70 års ålder skall successivt sänkas så att den vid 1928 års ingång träder i kraft vid 65 år.

Under denna pensionering komma alla, som ha under 250 p. st. i årsinkomst, med vissa undantag. För utfäende av ålderdomspension, av därtill berättigade, äro ej fästade villkor om egna tillgångar, bostad eller nationalitet.

Angående närmare detaljer om ålderdomspensioneringen skola vi möjligen återkomma med några kompletterande sakupplysningar över densamma när vi erhållit den engelska lagtexten till denna försäkring komplett.

V.

Morgonbris julnummer kommer att innehålla många utmärkta artiklar från framstående författare.

Kommissionärer rekvirera i god tid förhöjd upplaga. Se vidare cirkuläret, som sänts till avdelningarna.

Internationella Socialistiska Kvinnodagen.

Ingen gång förut har tillslutningen till hållandet av den Int. soc. kvinnodagen varit så stor i Sverige som i år. Dagligen inströmma meddelanden från platser att möten hållits och följande resolution antagits:

Vi, som i dag samlats till internationell socialistisk kvinnodag, rikta en allvarlig vädjan till arbetarkvinnorna att sluta upp kring socialdemokratin. Förvissade om arbetarkvinnornas uppriktiga motvilja och avsky för kriget, med alla dess för folken nedbrytande följder såsom upplösning och skövling av hemmen, dyrtid och hungersnöd, förvänta vi, att kvinnorna med övertygelse skola ansluta sig till vår rörelse, som på det mest målmedvetna och effektiva sätt motverkar imperialistiska strävanden.

För oss framstår socialdemokratin som den största fredsfaktorn i världen. Socialdemokratin förer icke endast fredspropaganda utan kämpar energiskt för att finna de medel, som utsluta kriget för slitandet av mellanfolkliga tvister. Nedrustning, internationellt samarbete, väckandet av folkens samhörighetskänsla och införandet av en social och ekonomisk politik, som leder bort från privatkapitalismen med dess anda av otrygghet för världsfreden, äro medel, som kunna trygga det lugna framåtskridandet och höja individernas och nationernas liv.

Samtidigt fordra vi på denna arbetarkvinnornas dag att även i vårt land sociallagstiftningen vinner allt större beaktande, och att sådana reformer, som hava genomgripande betydelse för hemmens och släktets välfärd, bliva genomförda, bland vilka vi här vilja nämna bekämpandet av arbetslöshet, pension för änkors barn och moderskapsförsäkring.

Till deltagande i detta stora allmänmänskliga arbete inbjuda vi arbetarkvinnorna i dag. Medborgarrätten ha ännu icke kvinnorna erövrat i alla länder, men vi, som äga den, kunna genom anslutning till den socialdemokratiska kvinnorörelsen systerligt räcka handen åt de miljoner kvinnor, som kämpa härför och för socialdemokratin kamp mot förtryck och orättfärdighet.

Mötena ha anordnats dels som offentliga möten och dels som samkväm med inbjudan till arbetarkommunerna och ungdomsklubbarnas medlemmar.

På flera platser ha mötena varit enskilda, till vilka medlemmarna medtagit vänner och bekanta. Där icke föredragshållare kunnat erhållas har ordf. eller annan medlem talat om betydelsen av den Int. soc. kvinnodagen.

I Blekinge hade distriktsstyrelsen anmodat Olivia Nordgren, som talade i Siggarp för 70 personer, i Högdal för 40, Karlshamn 75, Skilleryd 75, Sölvesborg 100, Ronneby 75, Karlskrona 100 och i Långö för 50. Dessutom talade Olivia Nordgren i Åhus för 75 personer.

I Dalarne talade Ruth Gustafson på följande platser: Krylbo för 50 personer, Vikmanshyttan för 100, Långshyttan 150, Stjärnstund 160, Avesta 50, Borlänge 30, Smedjebacken 100, Mora 125, Grängesberg 100 och Falun 75.

I Medelpad hade distriktsstyrelsen anmodat Sigrid Gillner-Ringensson, som talade i Alnö för 70 personer och i Torpshammar för 50 personer m. fl. platser.

I Skåne talade Martha Larsson i Hässleholm för 75 personer, Svalöv 20, Dalby 25, Furulund 25, Kävinge 75, Skivarp 20, Ängelholm 50, Bjuv 50 och Billesholm 50. I Lund talade Augusta Thorsson-Ilien för 100 personer och läroverksadjunkten J. G. Carlsson i Trälleborg för 75, i Malmö red. Allan Vougt och lärarinnan Alma Nilsson för 250 personer och exp. E. Rosenkvist i Höganäs.

I Stockholms län blev Agda Östlund anmodad av distriktsstyrelsen och talade på följande platser: Spånga för 100 personer, Solna 100, Södertälje 100, Kallhäll 130, Nynäshamn 75, Tungelsta 45, Stockholm 100, Gustavsberg 75, Djursholm 75, Nacka och Tumba, dessutom Signe Vessman i Sundbyberg och Sigrid Lundin vid Södra förstädernas kvinnoklubbs möte och på Skolstäderskefackförningens möte i Stockholm för 200 personer.

Södermanlands kvinnodistrikt hade träffat avtal med Nelly Thüring,

som talade i Flen för 100 personer, Malmköping 50, Sparreholm 100, Åkers styckebruk 100, Strängnäs 75, Nyköping 100, Oxelösund 35, Katrineholm 50, Torshälla 150 och Eskilstuna 100.

I *Västgöta-Dals* distrikt har Hulda Flood blivit engagerad och har talat i Tidån för 25 personer, Mariestad 35, Ämål 275, Alingsås 26, Trollhättan 25 (här var arrangerat för ett stort möte, men till följd av särskilt tråkiga tillfälliga omständigheter infunno sig endast 25 personer), Lidköping 40, Viskafors, Borås, Örgryte, Mariestad och Göteborg.

I *Värmland* anmodades olika talare till mötena och talade Alma Norrell i Skoghall för 25 personer, riksdagsman Herman Norling i Långbanshyttan för 200, ombudsman Bengtsson i Skattkärr 125, riksdagsman Nils A:son Berg och Gösta Bengtsson i Karlstad för 75, lärare S. Överström och landstingsman G. Vahlström i Storfors för 250 personer och överlärare Landin i Forshaga.

I *Västmanland* har Agnes Söderqvist talat på följande platser: Tillberga för 60 personer, Sala 25, Fagersta 75, Surahammar 200 och i Norberg för 50.

Offentliga möten ha dessutom anordnats av soc.-dem. kvinnoklubben i Jädraås, med Anna Åberg från Sandviken som talare för 175 personer, Maja Björkman-Broberg talade i Gävle för 75 personer och i Söderfors, i Oskarsström talade lärarinnan Ida Lindström för 125 personer, i Norrahammar Agnes Lithman för 100, i Halmstad läroverksadjunkt Franzén för 50 personer, Hulda Flood i Jönköping för 50 personer, Signe Vessman i Uppsala för 85 och i Enköping för 75 personer, komminister C. Brant i Oskarshamn för 50 och pastor Kempf för 100 personer.

Enskilda möten, till vilka endast inbjudits medlemmarnas anhängare och vänner, ha hållits i Norrköping, Lysekil, Huskvarna, Alvesta, Kristinehamn, Munkfors, Arvika, Degerfors, Karlskoga, Karlsdal och Grythytted, av Föreningen Stockholms Badbetjäning.

Möten med föredrag ha således hållits på mer än 90 platser med c:a 7,000 åhörare och på alla har resolutionen antagits. Dessutom har rapporterats från 11 platser, som hållit möten, att ordf. eller annan medlem talat om Int. soc. kvinnodagens betydelse och resolutionen antagits.

Begäran om revidering av nattarbetslagen för kvinnor.

Fackligt organiserade kvinnor i Stockholm ha i slutet av september månad genom en deputation med fru Anna Johansson-Visborg i spetsen, uppvakat socialministern med en skrivelse vari begäres revidering av nattarbetslagen för kvinnor. I skrivelsen säges först att de fackligt organiserade kvinnorna icke vilja att lagen upphäves fullständigt, men att den ej bör utsträckas i enlighet med Washingtonkonventionens bestämmelser, ty då kommer ytterligare flera arbetsområden att avstängas för kvinnorna. Tidningsbuden ha i en särskild skrivelse påpekat att deras kår då skulle drabbas därav och vagnstäderskor vid spårvägar och järnvägar likaledes. Många kvinnor, såsom änkor med barn, som nu försörja sig och sin familj skulle denna försörjningsmöjlighet tagas ifrån, ty de måste då avskedas.

De ändringar av nuvarande bestämmelser som önskas och för vilka kvinnorna begära att Bernkonventionen uppsäges äro:

1) att arbetstiden som nu är mellan 5 morgonen och 10 e. m. ändras till mellan 6 morgonen och 11 e. m.;

2) att dispens lämnas spisbrödsbagerierna eller nattarbetslagen ändras till att överensstämma med bagerilagen och 8-timmarslagen;

3) att dispens lämnas tryckerier, så att de kvinnliga typograferna som nu finnas kunna äga möjlighet arbeta längre än till kl. 10 e. m. då så är nödvändigt. Sådan dispens önskas utsträckt även till andra arbetsområden, där tillfälligt nattarbete måste äga rum.

Detta är i huvudsak vad kvinnorna hemställa om och motiveringen till punkt 1 är, att kvinnorna vid skiftarbete kunna bättre benytta sig av kommunikationerna och att det är mindre tröttsamt arbeta till kl. 11 e. m. än att börja arbeta så tidigt på morgonen som kl. 5.

Till punkt 2 säges, att då bagerilagen medger arbetstid mellan kl. 10—12 e. m. för torkning av brödet och från kl. 4 på morgonen för deggöring så bör samma bestämmelser gälla för kvinnorna i spisbrödsbagerierna så att ej manlig kraft behöver intagas och en kvinna avskedas.

Som vi minnas blevo vid nattar-

betslagens genomförande särskilt de kvinnliga typograferna lidande, ty vid nästan alla tidningstryckerier avskedades de. Nu händer det att även vid boktryckerier nattarbete kan behöva tillgripas, fastän mera sällan, och för att förekomma avskedanden av kvinnorna härför och för att icke försvåra möjligheterna för dem att komma in i yrket, begäres denna dispens från lagen som vi angivit i punkt 3. Denna rätt önskas få vidare utsträckning, ty sådana förhållanden kunna inträffa som gör det nödvändigt för ett företag att någon gång arbetet pågår även annan tid än den som nattarbetslagen för kvinnor påbjuder.

Vi ha här nu i sammantränga form redogjort för kvinnornas hemställen. Som framgår därav, så är det allas vårt gamla krav, att kvinnorna icke frångöras möjligheterna till arbete och försörjning. De socialdemokratiska kvinnorna opponerade mot införandet av en sådan lag på ett mycket tidigt stadium. Redan vid konferensen 1907 behandlades det på Bernkonferensen 1906 fattade beslutet om nattarbetsförbud för kvinnor, och vi betackade oss för sådan särslagstiftning. Kampanjen som stöddes även av de borgerliga kvinnorna fortsatte, men utan resultat. Lagen blev antagen och många kvinnor avskedades från sina länge innehavda platser. Det var visst inte endast kvinnliga typografer, utan även inom andra arbetsområden.

Nu har lagen varit i kraft över 10 år, men alltjämt känna många arbeterskor den som en black om foten i sin strävan att "sig väl försörja". Detta torde vara ett mycket starkt bevis för att lagen ej ägt den rätta anpassningen för förhållandena här i Sverige.

Nu kan det sägas, att det endast är Stockholms arbeterskor som framfört sina meningar och det är sant. Lyckligare hade naturligtvis varit, om man kunnat påvisa, att det är en mera allmän uppfattning bland arbeterskorna över hela landet, ty inför svårigheterna att kunna åstadkomma någon önskad ändring måste man äga starka bevis för att det är en utbredd mening bland arbeterskorna.

S. V.

ERIK HEDÉN.

Erik Hedén har nu i sin manna-krafts dagar gått till det land varifrån ingen vänder åter.

Huru smärtsamt har icke detta år varit för vår rörelse och för hela vårt land. Våra främsta lämna oss, med korta mellanrum, en efter en, mitt uppe i deras fulla verksamhet.

Med Erik Hedén förlorade vår rörelse sin främste intellektuelle uppfostrare och vårt land en av dess mest betydande arbetare i den andliga odlingens tjänst; tillika en av dess hängivnaste patrioter. Detta lands ledande lönade dock denne patriots glödande fosterlandskänsla för ett decennium sedan med fängelsestraff för hans insats för fredens bevarande i en kritisk tid. Denna inspärning bröt mannens fysik och, kanhända lade grunden till hans, mänskligt sett, alltför tidiga bortgång. Sannerligen kommer man ej här att osökt erinra sig Kristi ord om missdådaren på var sin sida om hans kors; om man också ej är sinnad efterfölja honom i förböner för dessa andra missdådare.

Huru smärtsamt känns det ej att tänka, att man aldrig mer skall se Erik Hedéns signatur under artiklarna i Soc.-Dem:s kulturella avdelning, där hans inlägg i så många år alltid glänste av genialitet och kvickhet. Det var vårt huvudorgans största, andliga tillgång, fruktad, hatad, älskad av stora skikt, långt utöver vår rörelses gränser.

Han var en i vår tid välbehövlig, oböjlig karaktär. En hård tuktomästare desslikes, ej minst för demo-

kratin, vars avigsidor, karriär- och strebertendens, där dessa stucko fram, i honom hade en oförsonlig fiende. Mot halvhet och feghet, dunkel och brackåskådningar förde han striden obevekligt och tappert. Okunnigheten skulle sakligt upply-

sas, men obskurantismen dödligt bekämpas. Mot mörkmännen och stigmännen lät han alla ironiens stiletter stinga. En bårdare kämpe på dessa slagfält har landet ej skådat sedan Bengt Lidforss' dagar. Motiven för striden han förde voro dock ädla. Han ville stärka demokratiens grund, varpå det rätts- och kultursamhälle skulle vila som kunde bära upp ett rättvisare samhällssystem.

Var han än så mördande mot den outrotbara "brackan", så hade dock de verkligt värdefulla, borgerliga dygderna en frejdig försvarare i den skarpe kritikern när så tarvades.

Stundom kunde man på senare tid tycka, att han kunde vara partisk och för sträng i sitt litterära bedömande. Men hans utgångspunkt var alltid den intellektuella redlighetens, med oförsonligt hat mot det som ej vågade ta ståndpunkt, på grund av grumlig oklarhet — eller personliga fördelar.

För osunt och "övernaturligt" känsloliv, som framförallt frodats så rikligt efter krigsåren, även i litteraturen, och oftats av yngre förf. förkunnats, var han väsensfrämmande. Han såg i den gängse formen av "kristendom" ett fjättrande av människoanden, men värdesatte, helt naturligt, den verkligt äkta, religiösa känslan.

Han var för djupt befriendad med hellensk livsuppfattning och Platons klarhetsideal för att anamma den hallstämplade kristendomen.

Ehuru han mycket värderade den yppersta tyska kulturen, i dess litteratur främst Goethe,

och inom musiken de mäktiga tonsättarna, hade han föga sympati för tysk filosofi och tyskt kulturliv eller tyskt "Gemüth" överhuvudtaget. Hans dragning låg åt engelskt tänkesätt och med dess psyke var han förtrogen som få svenskar.

I det politiska livet tog han på senare år mindre del men i det aktiva bildningsarbetet var han rastlöst verksam ända tills han bröts ner av sjukdomen. Över hela landet har hans föreläsningverksamhet spänt och i A. B. F. var han en ovärderlig rådgivare.

Det är en styrka för oss vanliga

Strindbergs första hustru.

Av Astrid Forsberg.

”Nu är historien slut, min Älskade. Jag har hämnats: vi äro kvitt.”

Med dessa ord slutar Strindberg sin grymma, av sjukliga själskval inspirerade, bok om hustrun. Man kan inte läsa den boken utan att lida med diktaren, då man i varje rad ser hans sönderrivna, sjuka, marterade själ. Dock kan man icke få motvilja mot den kvinna han hänger upp vid skampålen och hudflänger offentligt, att hennes liderlighet, otrohet, lögnaktighet och perversitet endast äro fel, som existera i den sjuke makens fantasi måste man förstå. Strindberg motsäger sig själv för ofta, visserligen indirekt men dock, för att man ett ögonblick skulle kunna tro, att det är den verkliga Siri von Essen-Strindberg, man möter i en dåres försvarstal. Ehuru kärleken fortfarande fanns kvar hos honom — därom vittna slutorden liksom också företalet — och hos henne överlevde all hemlig och uppenbar skymf, måste dock äktenskapet upplösas, ty med den sönderslitne, övernervöse diktaren kunde ingen leva samman. Tre kvinnor misslyckades med det svåra livsproblemet att vara Strind-

människor och en andlig kraftkälla att veta, att personer sådana som Erik Hedén finnas och verka. Dessa som med sin lärdom och allmänmänskliga medkänsla för de tillbakasatta folklagren, sin begåvning och sin humanism ställa sig i det allmännas tjänst, med klar insikt om att kulturen bör vara allas gemensamma egendom, och att samhället bör givas sådan struktur att detta möjliggöres.

Aktivt verksamma, med denna livssyn, finnas tyvärr ej många sådana personer med en andlig resning sådan som Erik Hedén. Därför kännes hans bortgång så djup och smärtsam. I vår rörelses hågkomst och hela vårt andliga kulturlivs minne kommer han långt fram i tiderna stå som en av vår samtids främste.

V.

bergs hustru. ”En av tiotusen skulle inte ha lyckats”, säger hans dotter, Karin Smirnoff. En lugn, huslig, praktisk vardagskvinna hade kanske minst av allt lyckats. Hans förbindelser gällde ju konstnärinnor. Dottern söker med hänsynstagande till Strindbergs rika, sällsamt skiftande psyke och karaktär konstruera upp bilden av den kvinna, som ”bort vara” Strindbergs hustru. ”Hon skulle vara en vacker, fin och nobel dam, men ändå inte reagera för motsatta egenskaper. Hon borde vara starkare än han, när han var svag, men svag när han ville känna sig stark. Hon skulle vara den spirituella salongsdamen och den raffinerade älskarinnan, men tillika den rena jungfrun, den varma modern och den husliga frun. Hon borde varit oändligt tålig, men inte för mycket, då alltför undergivet tålmod ’äcklade’ honom. Hon borde förstå utan att genomskåda honom, ständigt variera sina åsikter efter hans, men samtidigt vara intelligent och ha egna meningar. Hon skulle vara lugn och harmonisk, men tillika livlig och oberäknelig för att inte tråka ut. Hon skulle tycka om samma människor som han och bli deras ’fiende’ när han blev det.” Har ett så rikt och smidigt kvinnligt psyke någonsin blivit skapat?

Siri von Essen var kvinnan framför andra kvinnor i Strindbergs liv, den mest älskade och mest hatade, den som förmådde skänka honom lycka, så länge han var frisk, och som mäktigast ingrep i hans öde. Efter trettio års tystnad, 30 år efter skymfen och skandalen, har denna kvinna rentvåtts och fått upprättelse utan att därför glorifieras. Sann och mänsklig, sådan hon i verkligheten måste ha varit, träder hon oss till mötes i dotterns, Karin Smirnoffs bok: ”Strindbergs första hustru.”

Siri von Essen var född i Finland och sondotter till den Essen, som av Runeberg besjunges i ”Fänrik Ståls sägner”. Hennes barndom förflöt sorgfritt och lyckligt på en idyllisk herrgård i närheten av Borgå. Senare måste familjen på grund av ekonomiska svårigheter sälja egendomen och flytta till

Sverige. Den unga Siri hade en stark dragning till teatern och ville mycket gärna bli skådespelerska, något som av de aristokratiska föräldrarna endast betecknades som ”dumma griller”.

Så förälskade hon sig på svärmiskt flickvis i en ung löjtnant, en baron Wrangel, som hon blev gift med. Hon fortsatte att intressera sig för teatern och kände stundom en orolig, obestämd frihetslängtan, mest längtan efter att på egna sig åt konsten, då den ljumma, idylliska familjelyckan och societetens nöjen inte var nog för att tillfredsställa henne. Det var då hon mötte Strindberg, ”Mäster Olofs” unge författare. De drevos — av ödet vill det synas — oemotståndligt mot varandra. Det första äktenskapets upplösning var en kris för henne, då hon hade sin mor och hela sin konventionella släkt emot sig. Hon drabbades också före äktenskapet med Strindberg av två svåra personliga sorger, moderns och den lilla dotterns död. Men mitt under denna svåra tid arbetade hon med en beundransvärd energi för att bli skådespelerska och debuterade med framgång på Dramatiska teatern. Nyårsaftonen 1877 vigdes hon och Strindberg. De första åren i Stockholm tyckas ha varit mycket lyckliga. Två unga makar, båda konstnärnaturer av mindre vanliga mått, älskade lidelsefullt varandra och inspirerades av sin kärlek även i sin konst. I fyra år tillhörde fru Strindberg Dramatiska teatern, och fastän moderskapet tre gånger under denna tid lade beslag på hennes tid och krafter, ansågs det vara en mycket lovande konstnärsbana hon avbröt, då hon lämnade scenen.

Men Strindberg ville nödvändigt lämna Sverige för en kort tid, son: han då trodde, hösten 1883. Hustrun och barnen måste följa honom. I sex år flackade familjen omkring i Frankrike, Schweiz, Tyskland och Danmark och bosatte sig 22 gånger på denna tid. Det var fru Strindberg, som fick stå för alla praktiska bestyr och bekymmer och sköta upp- och nedpackningen vid dessa ständiga flyttningar. Betecknande nog var det första ord, som sonen Hans, född i Schweiz, lärde sig ”tåget”. Det var andra delen av ”Giftas”, som egentligen gav upphovet till de svåraste misshälligheterna mellan makarna. Fru Strindberg kände sig djupt kränkt och sårad i sitt innersta av de hätska utfallen mot kvin-

(Forts. å sid. 13.)

Senhöstblad.

Av Ola Hansson.

Det har varit en stilla, kall oktoberdag. Slätten har simmat i en vattmig, blåfin dimma, vilken mot solen flöt som smältande guld.

Nu är det i kvällningen. Dimman täcker himlen som en lätt, grå rök, vilken runt kring synranden tätnar och mörknar.

I nordost höjer sig fullmånen över de hopade dunsterna, gloende röd, en rund, flammande kopparskiva, fastnitad på himlavalvet.

Stormen brusar över markerna med gungande dån, bräcker på portar och skallrar på fönsterrutor, böjer pilbuskarnas rödaktiga grenar till jorden och river och rycker i popplarna längs väggkanten, så att stammarna vrida sig och grenarna kirra runt och de gulnade bladen fladdra kring i luften.

Allt detta står jag och ser uppe på backen.

Den starka doften från våt jord och halvmultnade blad ångar mot mig. Och stormen ränner, stark och snabb, med väldiga språng över slätten, sopar skelögt lurande längs jorden, springer upp i väsande ilska och kastar sig i ursinnigt raseri över halmtak och sädesstackar, stönar och vändas och kvider. Och det jämrar i ångest, och det vrålar om hjälp, och hela rymden gråter i namnlösa kval...

Det börjar bli skumt.

Och oktoberskymningens hela tröstlöshet och armod faller över mig. Vinden sjunger i mitt öra sin klagande melodi om livets intiga strid och alltings tomhet. Och stilla lyssnar jag till tonerna:

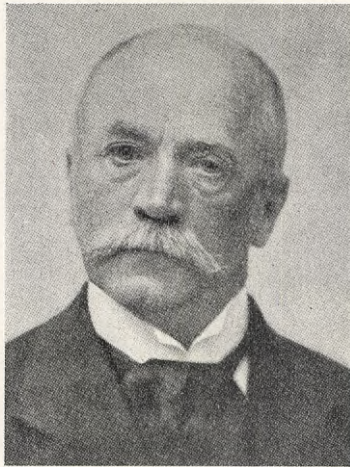
Kamp, kamp är livet. Och kamp om ett intet, kamp mot dimmor, kamp i töcken, kamp och sår och tårar. Framåt — mot sorgen; så vinner du — döden!

Tungt, tungt är livet. — — —

Då blänker plötsligt ett ljus fram genom dunklet, nu ett annat strax invid, åter ett, ett ännu, ljus på ljus, tills runt omkring mörkret är prickat av fladdrande, skinande punkter. De tusen hemmen, de stilla, idoga hemmen, där man sitter kring bordet vid aftonlampan.

Och jag känner i ett nu, där jag står ensam, huru sympatien spinner tusende fina trådar från mitt hjärta vida ut kring bygden till de låga stugorna under halmtaken.

Ola Hansson död.

Från en by i Turkiet bragte telegrafan för några veckor sedan bud, att förf. Ola Hansson slutat sitt växlingsrika, oroliga och kringirrande liv.

Med Ola Hansson miste vårt land väl ej en stor tänkare och logisk analytiker, men en sällsynt diktare av stora mått. Omedelbar och gripande och en känslans och det undermedvetnas lyhörde tolkare som få.

Det skånska landskapet har skänkt oss många egenartade och sällsamma personligheter. Ola Hansson var en av detta landskaps mest utpräglade söner. Individualist till ytterlighet men samtidigt uppfyllt av åttiotalets samhällssyn, blev han, trots det förhärskande ensamhetsdraget, även tolk för kollektiva, samhälleliga strävanden; för rättfärdighet åt de förtryckta, som bära dagens tunga. Redan i en av sina första dikter ger han en målande stämning över den skånska dagakarls trista liv i dessa strofer:

— — —
 ”Uti lergult dikesvatten
 har han stått den hela dag,
 tryckt sin fot mot tunga spaden,
 grävt med jämna, hårda tag.

— — —
 Klinkan skramlar, in i stugan
 strömmar det en råkall fukt,
 och från genomblotta kläder
 går en unken vadmalsslukt.

Uppå spruckna furubordet
 dagakarls aftonmat:
 bröd som hårdnat, mjölk som surnat,
 — och ett litet tryckt plakat.

Värk, som står i alla leder,
 föda, som är skämd och knapp,
 iskall ugn och vägg som dryper
 och en halmgul skattelapp.”

Det centrala hos Ola Hansson var emellertid livsångesten och pessimismen.

I en av de mest utsökta böcker han skänkt oss: *Sensitiva Amorosa*, har han på ett melodiöst och förfinat språk givit form åt allt detta inre förnimmande och omedvetna, det som i sista hand ofta är det ytterst bestämmande för vårt handlingssätt, det som konstituerar vårt själsliga jag. En själens och det omedvetnas ”fysiologi”.

Inledningsorden till *Sensitiva Amorosa* karakterisera arbetet. Det heter:

”Ser du, där växer i det moderna samhällets överkultiverade jordmån en underlig och sällsam ört, som heter *Sensitiva Amorosa*. Dess kronblads ådror äro fyllda av morbida oljor, dess doft har en sjuklig sötma och dess kolorit är dämpad som dagern i ett sjukrum med nedrullade gardiner och skär som en döende aftonrodnad.” —

Ola Hansson lever väl dock längst i sin egen provins. Säkerligen skola många i detta landskap länge fram i tiden med skönhetsmåttad känsla läsa hans egenartade *Dikter* och *Notturno*. I dessa har han givit det skånska landskapets själ i stämningsgripande och rytmiskt böljande strofer, som ingen före honom.

V.

Vi införa på annat ställe en liten prosabit ur *Notturno*, som ger i sin korthet en god bild av förf. som både natur- och stämningsskildrare. Hans skrifter utges sedan en tid tillbaka av Tidens förlag.

— — —
 ”I tidens lopp ha våra stora diktare och författare slipat orden i vår språkskatt, så att de nu glänsa som blanka diamanter och tindrande återspegla ljuset från ovan. Tack vare att vi äga ett högt utarbetat språk, förkovrat under seklers bruk, födas vi som ett slags miljonärer och äga till vårt förfogande en skatt, ur vilken vi kunna ösa med fulla händer till vår uppbyggelse.”

— — — En väl utvecklad personlighet är den sanna dygdens enda rot — men vem gör sig väl mödan att lära det yrke, som heter att vara människa?”

Jules Payot.

Vy från Småland.

Agitationen i Småland. Agitationen i Västerbotten.

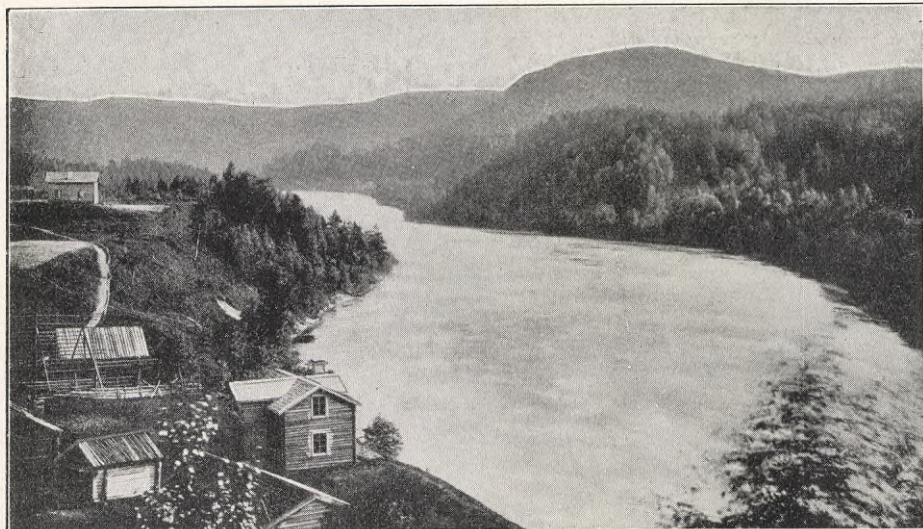
Agitationen i Småland är nu avslutad. Onsdagen den 7 okt. hölls sista mötet i Äng i Jönköpings län och nu återstår endast att åka ned till Växjö den 1 nov. och övervara bildandet av Kronobergs soc-dem. kvinnodistrikt. När detta nummer av Morgonbris utkommer hoppas vi att distriktet där nere redan är ett fullbordat faktum. Kronobergs län är också det som har att uppvisa bästa resultatet av agitationen, nämligen tre nya klubbar, då Kalmar län fick nöja sig med en, nämligen i Ankarsrum, och Jönköpings län ingen. Förutom de nya klubbar som bildats har dock nya medlemmar tillförts arbetarekommuner, ungdoms- och kvinnoklubbar, varjämte 18 nya kommissionärer för Morgonbris anskaffats. Som slutomdöme om resan kan sägas att de iakttagelser som gjorts under denna tyda på att vårt parti är i stadig frammarsch i Småland. Särskilt ungdomsrörelsen tycks för närvarande vara stadd i en mycket livlig utveckling. Förståelsen för kvinnornas anslutning till partiet tycks däremot ännu inte på alla platser slagit igenom, men är dock betydligt större än bara för ett par år sedan och intresset för spridandet av vår tidning kan väl noteras som ett glädjande tecken. På många platser utlovades förarbete för kvinnoklubb eller ökad agitation för att få kvinnorna anslutna till kommunen, vilket löfte man väl även får hoppas kommer att hållas och snart resultat inrapporteras.

Till sist ett hjärtligt tack till alla vänner och medhjälpare under turnén.

H. F—d.

Att skildra en resa i Västerbottens län endast i några få rader är oerhört svårt, därför att intrycken äro så många och olika. Ena dagen är man vid ett industri-centra, dagen efter i en skogsby långt från den övriga världen. Den agitationsresa för förbundet, som jag nu avslutat och skall försöka skildra, började i Rundvik den 14 aug. Där hade ungdomsklubben ordnat ett präktigt möte och stämningen var den bästa. Rundvik är en vaken och pigg plats. Från Rundvik ställdes färden till Hörnefors, där jag fick tillfälle tala inför 400 personer samlade till friluftsfest. Dagen efter var ägnad till enskilt möte för samtliga soc-dem. organisationer. Minnena från Hörnefors äro endast angenäma. Nästa dag bar det iväg till "Kämparnas" Norrbyskär. Platsen är välordnad och trevlig, men tämligen ny då det gäller organisationer. Antecknas bör kanske, att det första föredraget i Norrbyskär hölls 1918. Nu ha de soc-dem. intressena tagits om hand av en ungdomsklubb och arbetarekommunen. Det fackliga handhas av en fackförening och en platsförening. Umeå är nu nästa plats. Mötet blev ej så talrikt besökt som man önskat. Dagen efter besöktes Obbola, där ungdomsklubben ordnat möte. Klubben är stor och stark, trots att kommunisterna här ha sin enda organisation i Västerbotten. Från Obbola gick färden till Vännäs, ett vaket och trevligt samhälle. Enskilt möte var ordnat på lördagen och kaffefest på söndagen. Våra organisationer arbeta bra på denna plats. Nästa dag blev det Holmsunds tur. Det var litet gruvsamt att fara dit, kanske mest därför att jag skulle ställas inför

distriktsstyrelsens dom med Oskar Kriström i spetsen. Denna känsla försvann snart. Då jag kom dit var lokalen fullsatt och stämningen tycktes vara den allra bästa. Vi ha ju där också en liten pigg kvinnoklubb. Dagen efter var det ordnat instruktionsmöte för alla tre organisationerna. Det blev ett möte med den allra bästa kamratstämning. Robertsfors var nästa plats som skulle besökas. Där fick jag tala inför fullsatt lokal. Mötet var ordnat av arbetarekommunen, som även hade enskilt möte och till detta inbjudit de kvinnor som voro intresserade för en kvinnoklubb. Mötet, som hade karaktären av ett instruktionsmöte, beslöt också att bilda en kvinnoklubb. Dessa båda föreningar ha ett stort arbetsfält, som kräver hela deras insats. Med postbilen bar det sedan iväg till Bureå, där jag skulle tala på kvällen. Där finns en duktig ungdomsklubb, som nog gjort sitt bästa för att mötet skulle lyckas. Över 100 deltagare voro också närvarande och bra var stämningen. Men Norrskensflamman påstod att publiken saknades. Detta var visserligen fallet vid deras ett par dagar tidigare ordnade möte, men icke vid vårt. Från Bureå fortsatte jag till Skellefteå, där en ungdomsklubb bildades. Nästa dag var det möte i Klämmensnäs med 75 deltagare. Där finnes en pigg arbetarekommun. Byske var nästa plats. Där är stämningen litet tryckt nu, kanske mest med tanke på kommande arbetslöshet, som måste bli följden, när Ytterstfors-Munksunds bolag stänger sågverken där uppe, överlåtande åt sina arbetare att skaffa sig bärgning var som helst. En sak som är mycket svår, då de flesta äro bofasta familjeförsörjare. Detta till trots var det ett intressant och trevligt möte, som visade att det finns förståelse för våra idéer. Sista platsen efter kusten skulle vara Brännfors. Där arbetar en pigg ungdomsklubb och mötet hade samlat över 80 deltagare, trots åska och hellregn. Nu skulle det bära iväg inåt landet med första mötet i Bastuträsk. Där arbetar en energisk arbetarekommun, som nog har ett svårt arbetsfält. Så kom turen till Lycksele (Lapp-Stockholm). Där tycks vara samlingsplatsen för allt bolagsväld i Norrland. Detta har satt sin prägel på platsen, ända till den grad, att arbetarna inte alls ha något inflytande då det gäller det kommunala eller platsens andra angelägenheter. Vad detta betyder kan var och en förstå. Mötet där blev ej så talrikt besökt som man kunnat fordra, men vid ett senare besök bildade jag en arbetarekommun, vars styrelse fick en mycket god sammansättning och kommer att arbeta mycket. Nästa plats var Vilhelmina, som för sin del fått 3 dagar av resplanen. Dessa delade de med Urselefors och Tresund. I Urselefors talade

Vy från Norrland.

jag i kronotorpare Häggströms kök, då ej annan lokal gick att anskaffa. Tresund — en by 3.3 mil från Vilhelmina — blev mötet för nästa resa. Där hade samlats rätt så många åhörare och det synliga resultatet blev en arbetarekommun. Sista mötet skulle komma på Vilhelminas lott. Det blev ordnat i feststil och rätt så talrikt besökt. Storuman, ett stations-samhälle 8 mil från Vilhelmina, fick också ett möte på återresan. Där arbetar en liten duktig arbetarekommun.

Detta är några ord om de olika platserna jag besökt, men de äro ju endast ett fåtal av de många som finnas och endast en liten del av de stora vidderna här uppe. Man kan inte jämföra dessa trakter i organisationshänseende med andra trakter, därför att förutsättningarna äro så olika. Det fordras oerhört mycket arbete ännu innan det blir organiserat. På många platser har tidigare aldrig hållits några möten eller gjorts något för att väcka dessa massor. Något samarbete mellan de olika platserna i Lappmarken kan knappast komma ifråga, därför att avstånden äro så stora. Nu gäller det bara att inte släppa taget, utan fortsätta med agitationen. De platser där intresset är väckt och arbetet i gång arbetas det med en lust och tillförsikt som är glädjande. Därför, fram för ett socialdemokratiskt Västerbotten och Lappland!

Med hälsning.

Rosa Nordin.

Nelly Thüring har i dagarna börjat en turné i Östergötland. Av inkomna rapporter från möten synes den bliva mycket vällyckad.

(Forts från sid. 10.)

nan inom äktenskapet, som författaren i denna bok gör. Då hustrun inte längre tänkte som han, kände han sig inte säker på hennes kärlek och började misstänka henne för otrohet, lögn och överhuvudtaget allt ont, hon som kvinna och hustru kunde tänkas göra sig skyldig till. Det blev mångåriga slitningar och stridigheter, tills fru Siris hjärta "gick i baklås". Hon hade fölt oerhört mycket, hennes kärlek och medlidande hade kommit henne att överse med ren misshandel och med de blodigaste förolämpningar. Men även hennes tålmod tog slut, och hon kände sig snarast befriad, när äktenskapet var upplöst och hon reste med barnen till Helsingfors för att ta upp kampen för tillvaron.

Som mor var Strindbergs hustru höjd över all kritik. Barnen älskade henne varmt och hon arbetade ihärdigt och modigt för dem. Hon tog emot översättningsarbete och satte upp en teaterskola, försörjde sig och de sina under tusen mödor, då underhållen från Strindberg utföllo mycket oregelbundet. Siri von Essen verkar finast och störst i denna sista period av sitt liv, då hon under stolt tystnad levde för sina barn.

När Strindberg, tre veckor före sin egen död, mottog budskapet om hennes bortgång klädde han sig i en gammal svart nattrock med vit

Socialdemokratiska ungdomskongressen.

Det var en glädje att bevista denna kongress och bevittna dess växt både inåt och utåt, som skett under de år som gått sedan förra kongressen.

Det har icke varit år med tomt prat inom klubbarna, ty anförandena vittnade om en saklighet och mognad, som endast ett verkligt gediget upplysnings- och skolningsarbete kan åstadkomma.

Vi glädde oss även över det kvinnliga inslaget. Där var många unga, hartiga och duktiga kvinnor, som vi ha all anledning hoppas mycket av i framtiden. Rosa Nordin har föregått med gott exempel och vi känna till att många av gossarna med verkligt nit söka få flickorna förstående och skolade, fastän de kanske behöfve vara fler, som inte nöja sig med att hellre se flickorna som "kaffesystrar".

Det har talats om att det för ungdomsrörelsen skulle vara en åldersgräns uppåt. Men av denna kongress fick man ovillkorligen den känslan att det är bäst, att det regleras av sig självt. Vi tro att det är mycket lyckligt för partiet att vi ha just denna form på ungdomsrörelsen, ty här kan diskussionsvägarna gå höga och sammandrabbningarna ske under större frihet än annars. Här kunna de "kompromettera" sig och fostras till förnuft. Och just det att 16—17-åringarna få från början höra mera erfarna och skolade framföra även sina meningar i diskussionerna är av stort värde, vilket denna kongress bar vittne om.

Vår ungdomsrörelse kunna vi vara stolta över. S. V.

halsduk. Till graven sände han en krans av lager och liljor med två tomma vita sidenband. "Vad menade den tyste givaren? En utplånad skrift? En osynlig inskription? Vad menade hans vita liljor? Hade han frikänt henne?"

Som en verklig dotter, inte bara till Siri von Essen utan även till August Strindberg, har Karin Smirnoff medlat mellan de båda makarna — genom att objektivt skildra, låta händelserna tala. Karin Smirnoffs bok är en fin och taktfull minnesgård, den mest sympatiska bland den rikliga litteratur, som uppstått omkring Strindbergsminnet.

Försäkra Ert Liv i Folket

Skolfrågan.

Sveriges Husmodersföreningars Riksförbunds skriftserie i skol- och uppfostringsfrågor: I. Vår skolfråga. II. Pedagogiskt försöksarbete av Elsa Ericsson och Ruth Englund. Eklunds bokförlag 1925.

Det måste anses som ett glädjande tidens tecken att vår skolfråga äger allmänt intresse och inte endast hänvisas till yrkespedagogerna. Därför var det en god idé att i broschyrform utgiva den diskussion om skolfrågan, som hölls vid ett offentligt möte i K. F. U. M:s lokal den 20 januari detta år och den intressanta presspolemik, som följde på diskussionen. Broschyren ifråga bär titeln "Vår skolfråga" och ger oss en samlad överblick av de olika meningar och synpunkter, som framkommo och bröto sig mot varandra i denna polemik.

Inläggen i skolfrågan ha åtminstone det gemensamt, att de vända sig mot den skolform vi ha och fordra en tidsenligare skola. I synnerhet gäller kritiken läroverken. Ungdomen betungas med en mängd minneskunskap, hopplockad från vetenskapens olika fält, betungas och överanstränges med plagget i sitt jäktande efter vita mössan. Men hela vårt bildningsideal måste bli ett annat, om skolan skall kunna bli en annan. Personligheten måste fostras och utvecklas mera i skolorna än vad fallet nu är, ty det är män och kvinnor vi behöva i livet, inte levande lexika.

Det är gott att allmänheten och i synnerhet kvinnorna träda fram med denna kritik. Och i fordran på en ny och genomgripande reform ligger redan grunden till denna reform.

Elsa Ericsson och Ruth Englund äro ett par unga svenska lärarinnor, som studerat skolarbetet vid utländska läroanstalter, där nya, tidsenliga uppfostringsprinciper tillämpas och de framlägga något av sina erfarenheter i var sin uppsats i broschyren "Pedagogisk försöksarbete". Elsa Ericsson berättar om det pedagogiska försöks- och reformarbetet i Wien, vilket är en frukt av 1919 års skolreform i Österrike. När Österrike 1918 blev en demokratisk stat organiserades nämligen skolan om och det pedagogiska arbetet

kom att mera anpassas efter tidens krav och barnets natur. Och denna skolreforms styrka ligger däri, att den icke är fix och färdig, i det den föreligger på papperet, utan den aktive skolmannen lämnas frihet att praktiskt pröva sig fram både i de högre och lägre skolorna. Det är genom den enskilde lärarens intresse och kärlek man vill nå fram till målet. En stor förtjänst hos Österrikes nya skolor är även, att läraren och föräldrarna samarbeta. Föräldrarna sammankallas till möten och de få lämna en skriftlig karakteristik över sitt barn när de sända det till skolan. Läraren får en inblick i barnens miljö och står i ständig kontakt med föräldrarna. Staten erbjuder även nya utbildningsmöjligheter för lärarna, något som är nödvändigt om den nya skoltypen verkligen skall kunna praktiseras.

Ruth Englund berättar om arbetet vid några försöksskolor i Amerika. Folkskolan är där bottenskola och vägen står alltså öppen för folkskolebarnen till universitetet. Även där har det pedagogiska reformarbetet efter kriget tagit ny fart. De s. k. försöksskolorna äro naturligtvis spridda över hela landet och utgöra en försvinnande liten bråkdel av Amerikas skolvärld. Men de ha sitt stora intresse, därför att de äro ett slags pedagogiska experimentalfält. En av de mest berömda försöksskolorna är mrs Parkhurst's skola i Newyork, där daltonmetoden praktiseras. Enligt denna metod grupperas barnen efter mätt av begåvning, kunskap och färdigheter, alltså inte i åldersklasser. Metoden vädjar till barnens egen ambition, till deras intresse och vetgirighet. De få lära sig hitta i kunskapens källa, böckerna, och under lärarens ledning studera själva. Denna metod är egentligen en direkt fortsättning av den bekanta Montessorri-metoden. Och den är sympatisk först och främst därför att den vädjar till barnets inneboende verksamhetslust. Med glädje ser man av Ruth Englunds skildring, att den fullständigt slagit igenom och med verklig framgång praktiseras vid mrs Parkhurst's skola.

Alla mödrar och andra för skolfrågor intresserade kvinnor kan på det varmaste anbefallas att ta del av de två små böckerna: "Vår skolfråga" och "Pedagogiskt reformarbete". Priset är respektive 90 och 75 öre.

Sibyl.

Tidens kalender

för 1926 har utkommit i sin vanliga förnäma utstyrelse och storlek. 270 textsidor, rikt illustrerade, med omväxlande intressant och aktuellt innehåll.

Denna förträffliga, praktiska uppslagsbok har ju blivit så väl känd och uppskattad att vidare rekommendationer ej tarvas. Priset är som förut kr. 2:50.

Nyutkomna böcker å Tidens förlag.

Maj Hirdman: Kämpande liv. Pris kr. 4:75.

Axel Lundegård: Drottning Cilla. Pris 3 kr.

Tidens sjätte häfte inledes med en kritisk översikt över Marseilleskongressen av Rickard Lindström. Därpå följer en synnerligen värdefull ingående framställning av den italienska fascismen av en särskilt kompetent penna: Oda Olberg, Rom. Emilia Fogelklou fortsätter sina intresseväckande studier över de olika religiösa riktningarnas hållning till "Människan och hennes arbete". I detta häfte behandlas lutherdomen och katolicismen mycket aktuellt i anslutning till diskussionerna efter det ekumeniska mötet. I en större artikel lämnar P. E. Brusewitz en på rikhaltigt material stödd, saklig och objektiv framställning av det ryska näringslivets utveckling under de senaste åren. Häftet avslutas med en ovanligt underhållande studie av Ivar Vennerström över F. V. Thorsson i hans förhållande till Axel Danielsson.

Priset är som vanligt endast 60 öre.

Tidens förlag har i dagarna utsänt en ny katalog, upptagande samtliga de värdefulla bokarbeten, som utgivits å förlaget. Katalogen, som är 92 sidor stor, erhålles på begäran gratis och portofritt.

Sprid Morgonbris

Julnummer!

Vetenskapliga fabriktionsmetoder och kooperativ distribution göra K. F:s margarin till en delikat och billig vara.

Från kamratmötet i Ljusne.

Hälsinglands soc.-dem. kvinnoklubbar voro samlade till kamratmöte i Ljusne Folkets hus söndagen den 4 oktober.

Klubbens ordf. öppnade mötet och hälsade de närvarande välkomna. Till ordf. utsågs fru Anna Hellgren och till sekr. fru Hulda Lewrén.

Därefter upptogs den bordlagda frågan från kamratmötet i Söderhamn: Albert Wikstens artikel "Arbetarekvinnan" i Morgonbris oktobernummer 1924 till behandling. Beslöt att instämma i Sandviksklubbens uttalande, infört i Morgonbris julinummer i år.

Även diskuterades frågan om fri tandvård i folkskolorna. Inledare var fru Anna Åberg från Sandviken. Flera talare hade därefter ordet, vilka underströko inledarens mening om frågans stora betydelse.

Mötet uttalade sig för att klubbarna höra genom upplysningsföredrag väcka intresse och förståelse för nödvändigheten av obligatorisk tandvårds införande i folkskolorna.

Distriktets instruktions- och föreläsningkurs beslutades att förläggas till Söderhamn. Ämnet för föreläsningarna blir "Socialismen".

Nästa kamratmöte kommer att hållas i Vallvik.

Efter middagsrasten hölls föredrag av fru Signe Vessman över de "Nya barnavårdslagarna". Härtill voro inbjudna manliga partivänner, som ganska tairikt hade hörsammat inbjudan.

Vidare förekom uppläsning, sång och musik.

Innan mötet avslutades tackades från samtliga klubbar för all den trevnad Ljusnekamraterna berett dem. Det var som att ha varit på ett stort gammalt gästabad med rådslag i viktiga angelägenheter. Fru Vessman talade för vikten av att kamratmötena göras så givande som möjligt och rikta medlemmarnas förståelse för vårt arbete.

Omedelbart efter mötets slut vidtogs en stunds muntration, varefter man skildes åt, alla till synes glada och belättna med dagen.

Med hälsning till alla klubbar.

H. L.

Halmstadsklubben

har lyckats få god fart på sitt studiearbete i höst. Trenne cirklar äro i arbete. Ämnena äro engelska och svenska språket samt skönlitteratur. Sigyn.

Förbundets Instruktionsbroschyr

har utkommit i ny upplaga. Den är delvis omarbetad och utvidgad.

Priset är 15 öre.

Rekvirera hos förbundets kassör!

Sprid Morgonbris!

Ingen klubbmedlem får vara överksam när det gäller agitationen för Morgonbris.

Gunhild Lekberg.

Degerfors klubb har fått sorg. Klubbens näst yngste medlem, Gunhild Lekberg, född den 8 dec. 1901, avled efter blott några dagars sjukdom, lunginflammation. Klubben har genom Gunhilds frånfalle fått vidkännas en svår förlust. Inom klubbarbetet kanske hon ännu ej hunnit så långt men hennes person och vänsälla väsen, hennes goda vilja att vara med och hennes aldrig svikande arbetslust när det gällde kommittéuppdrag, är vad klubben för alltid förlorat. Vi få minnas tillbaka hur hjälpsam hon alltid var, när klubben behövde anmoda henne i ett eller annat uppdrag och hur plikttroget hon då utförde sina göromål. Fastän tillbakadragen och kanske litet blyg hade hon ändå vunnit alla klubbens medlemmar till sina vänner. Stor blev också sorgen inom kamratkretsen när budskapet om hennes bortgång blev spord. Med vemod stannar man inför hennes bår och gör sig frågan: "Varför skulle hon lämna oss just i blomman av sin levnad, och som det tyckes oss när allt var så ljus och glatt omkring henne?"

Klubben följde henne till graven söndagen den 7 juli. Vid graven tackade ordf. Gunhild för gott kamratskap samt nedlade en krans från klubben. Ref.

Marholmens vilohem.

Ett litet sommarminne.

Minnet av Vilohemmet är som en skön och härlig saga. När man ser dess blågula flagga vaja för vinden, den härliga sjön, den lilla vita båten vid bryggan och det ståtliga Vilohemmet, som så inbjudande varje söndag mottager sina gäster, då tänker man: Vad här är skönt att vara. Hemmets föreståndarinna, älsklig och god, är alltid sina gäster till mötes med ett hjärtligt: välkomna! När man tänker på vilken storslagen apparat, som har satts i gång för kvinnor och män som behöva vila och på samma gång få njuta av den härliga luft, som Marholmens bjuder på, då vill man med vördnad tänka på grosshandlare Berg, som så omsorgsfullt har tänkt på den arbetande

klassen. Hemmet bär prägel av ordning. Därför känner man sig som hemma med detsamma och som medlem i en familj. Till måltiderna kallar föreståndarinna på en triangel. Då samlas gästerna i den inbjudande matsalen, där det väl dukade bordet för varje dag är prytt med blommor. Efter dagens utflykter samlas man till en gemensam pratstund, då de unga underhålla med musik samt sång. Klockan 10 skall det vara tyst. Då får man gå till vila i de sköna sovrummen.

När så den härliga sommaren är slut och de 3 hemmen skola stängas, anordnas små trevliga fester med kaffedrickning samt musik och deklamation och sång. Alltid finns det förmågor bland de unga, som medverka för trevnaden. Icke minst visar hemmets gäster sin tacksamhet med att få pryda Vilohemmet med blommor och guirlanger till dessa fester.

Så är sommaren saga all. De sista gästerna resa. När båten lägger ut från bryggan synes det som ett vitt hav av viftande näsdukar samt ett fyrfaldigt hurra för Marholmens Vilohem.

L. J.

I förra numret av Tidevarvet kritiseras vårt manifest till kvinnodagen därför att vi mana arbetarekvinnorna att ansluta sig till socialdemokratin i arbete för freden. Arbetarekvinnorna stå icke medvetet bakom manifestet menar tidningen och manifestet uttrycker icke heller något självständigt ställningstagande för fred. Socialdemokratins fredsarbete är heller icke mycket värt ty det förhindrade icke världskrigets utbrott och nu senast tillät sig icke den socialistiska kongressen i Marseille något ställningstagande mot marockokrigen. Det är sant, att någon braskande resolution mot marockokrigen icke såg dagens ljus i Marseille, men inte annat än vi kunna begripa så tog kongressen ställning mot detsamma. I resolutionen om Marocko framställes en hel del positiva krav som skall göra livet dragligare för riffolket och kräves att de militära operationerna skola inställas och fredsförhandlingar upptagas m. m. som vi tänker det är lätt för Tidevarvet att få reda på. Att i sammanhang med vår resolution gå tillbaka till världskrigets utbrott och tala om socialdemokratins oförmåga att förhindra detsamma synes oss nu sannerligen långsoekt. Det var väl ingen socialdemokrat som på den tiden trodde att socialdemokratin kunde förhindra ett världskrig, men det utesluter inte att vi anse att de vägar som socialdemokratin beträder för uppbyggandet av världsfreden äro de som säkrast leda till målet och vi därför med gott samvete kunna inbjuda arbetarekvinnorna till solidariskt deltagande däri.

Varje för vår saks framgång ivrande medlem måste arbeta för
— MORGONBRIS —
spridning till arbetarehemmen.

Det ligger i Edert eget intresse att göra Edra inköp i Konsumtionsföreningen Stockholm

Morgonbris.

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Wessman, A. T. Norr 244 36. Upplandsgatan 85, Stockholm.

Expedition: Anna Svensson, Grindsgatan 10, III, Stockholm Sö. St.-Tel. Söder 78 98.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—, halvt år kr. 1:50; lösnummer 25 öre.

Annonspris: Sista sidan 25 öre, textsidan 40 öre pr mm.

Sverges Soc.-dem. Kvinnoförbund: Ordf. och korrsp. sekreterare: Fru Signe Wessman, Upplandsgatan 85, Stockholm. A. T. Norr 244 36.

Meddelande från expeditionen.

Följande arbetsmaterial kan tillhandahållas mot postförskott:

Medlemsmatrikel	Kr. 5:—
Kassabok (blå pärmar)	» 3:60
Protokollsbok (blå pärmar)	» 1:85
Medlemskort med förbunds- och avdelningsstadgar	» 0:05
Brevkort pr 100 st.	» 1:50
Mötesaffischer pr 100 st.	» 2:—

Gratis erhålles uppropet »Till Arbetarehemmens kvinnor», Kvinnosången samt Anmälningsblocken.

Rekvitioner och alla avgifter insändas till förbundskassören, Anna Svensson, Grindsgatan 10, Stockholm Sö.

SVEN OHLSON

MUSIKHANDEL & REPARATIONSVERKSTAD

44 Kammakaregatan 44
(Andra huset från Drottninggatan)
Tel. Norr 129 85

Lager av:

Musikinstrument, Strängar & Tillbehör.
Grammofoner & Skivor.

Reparationer av
Sträng-, Blås- & Batteriinstrument,
Grammofoner m. m. utföres.

BANKAKTIEBOLAGET NORDEN.

Alla slag av bankaffärer. — Högsta inlåningsränta.

ARBETAR-BODENS DAMEKIPERING

Holländaregatan 7

säljer till lägsta pris Dam- & Barnkoffor.

Dam- & Barnunderkläder.

Extra starka barnstrumpor.

Stockholms stads o. läns soc.-dem. kvinnodistrikt. Adr.: Ordf. fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, Stockholm Sö. Kassör fru Sara Andersson, Igelboda, Saltsjö-Duvnäs.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie möte 1:a måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m.
Obs! Lokal i D-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Gamla Stadens Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra torsdagen i månaden kl. 7.30 e. m., Stortorget 3, 2 tr.

Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 1 tr., Södra Folkets Hus.

Ordf. fru Beda Jansson, Blekingeg. 65, 3 tr., Stockholm.

Styrelsen.

Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb har ord. möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 8 e. m. å lokalen Upplandsgatan 51, 1 tr. (Gustav Vasa-automaten). Uppbörd och inskrivning varje möte.

Styrelsen.

Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. Fridhemsgatan 48.

Ordf. fru Jenny Larsson, Kungsholmsgatan 104, 1 tr. Tel. Norr 238 37.

Föreningen för Hembiträden i Stockholm håller möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus P-sal, 3:dje torsdagen i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

Södra Förstäderas soc.-dem. kvinnoklubb håller möte tredje tisdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i bibliotekslokalen, Aspudden. Ordf. Sigrid Lundin, Liljeholmen, tel. Grödal 116. Sekr. Anna Käll, Aspudden, tel. Aspudden 4 28.

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m. Ordf. fru Anna Fors, Villorna, Billesholms gruva. Sekr. fru Gerda Lilje-roth, Billesholms gruva.

Styrelsen.

Djursholms Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 2:dra torsdagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Föreningshuset. Ordf. Fru Ellen Bomblér, Tel. 1314.

Enköpings soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 4:de tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus lilla sal.

Styrelsen.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb.-föreningens H-sal; 3:dje tisdagen i månaden Bondegatan 14 kl. 8 e. m.

Styrelsen.

Hässelby soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra och 4:de onsdagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus B-sal.

Styrelsen.

Landskrona soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra onsd. och 4:de torsd. i varje månad kl. 1/8 e. m. i Folkets Hus. Ordf. fru Amalia Nilsson, Föreningsgatan 61, Landskrona.

Styrelsen.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta o. 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta Folkets Hus och 4:de måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Hagalunds Folkets Hus.

Styrelsen.

Storfors soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten sista söndagen i varje månad kl. 3 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

Trälleborgs soc.-dem. kvinnoklubb har möte andra måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus A-sal. Ordf. Fru Math. Friberg, Kyrkogatan 9.

Styrelsen.

Tumba soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, Tumba.

Styrelsen.

Örgryte soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m. i Godtemplarlokalen, Gårda, samt 3:dje måndagen i månaden i Verdandis lokal, Lundagatan, Lunden.

Styrelsen.

Stockholm, A.-B. Arbetarnes Tryckeri, 1925